

Záverečná karta projektu

Názov projektu Evidenčné číslo projektu **APVV-16-0091**
Rozvoj podnikateľskej etiky v slovenskom podnikateľskom prostredí

Zodpovedný riešiteľ **prof. PhDr. Anna Remišová, CSc.**
Príjemca **Univerzita Komenského v Bratislave - Fakulta managementu**

Názov pracoviska, na ktorom bol projekt riešený

Fakulta managementu Univerzita Komenského v Bratislave

Názov a štát zahraničného pracoviska, ktoré spolupracovalo pri riešení

Nie

Udelené patenty/podané patentové prihlášky, vynálezy alebo úžitkové vzory, ktoré sú výsledkami projektu

Nie

Najvýznamnejšie publikácie (knihy, články, prednášky, správy a pod.) zhrňujúce výsledky projektu – uveďte aj publikácie prijaté do tlače

Vedecká monografia

Rozvoj podnikateľskej etiky v slovenskom podnikateľskom prostredí. 1. vydanie. Bratislava: Vydavateľstvo UK v Bratislave, 2021. 198 s. ISBN 978-223-5139-3. Dostupné na: http://stella.uniba.sk/texty/FM_ARako_rozvoj_podnikatelskej_etiky.pdf

Odborná monografia

Remišová, A. (2021) Integrovaný model dlhodobého rozvoja v slovenskom podnikateľskom prostredí. 1. vydanie. Bratislava: Detail, 2021; 114 s. ISBN 978-80-972519-7-0.

Vedecké články v karentovaných časopisoch

Lašáková A., Remišová, A., & Bohinská, A. (2021). Best practices in ethics management: Insights from a qualitative study in Slovakia. *Business Ethics, Environment & Responsibility*, 30(1), 54-75.

Lašáková A., Remišová, A., & Bajzliková, L. (2021). Differences in occurrence of unethical business practices in a post-transitional country in the CEE region: The case of Slovakia. In *Sustainability*, 13(6), 3412.

Remišová, A., Lašáková, A., Stankovičová, I. & Stachová, P. (2021). Unethical practices in the Slovak business environment. *Ekonomický časopis*, 69(1), 59-87.

Vedecké články v impaktovaných časopisoch vo WoS/Scopus

Lašáková, A., Remišová, A., & Bohinská, A. Barriers to ethical business in Slovakia: An exploratory study based on insights of top representatives of business and employer organizations. In *European Journal of International Management*. DOI: 10.1504/EJIM.2020.10017392. V tlači.

Lašáková, A., Remišová, A., & Abratzky, D. V.: Ethics program in business and

management literature: Bibliometric analysis of performance, content, and trends. In *Ethics & Bioethics*. V tlači.

Remišová, A., Lašáková, A. (2021). Unethical practices in the Slovak business environment: Entrepreneurs vs. the State? In *Ethics & Bioethics*, 10(1-2), p. 78-95.

Remišová, A., Lašáková, A., Bohinská, A. (2019). Reasons of unethical business practices in Slovakia: The perspective of non-governmental organizations' representatives. In: *Acta Universitatis Agriculturae et Silviculturae Mendelianae Brunensis*, 67(2), 565-581.

Remišová, A. & Lašáková, A. (2017). Theoretical foundations of the Bratislava school of business ethics. *Ethics & Bioethics*, 7(3-4), 177-186.

Výber z vedeckých článkov v recenzovaných časopisoch

Skalská, A., Remišová, A., Lašáková, A., & Ružičková, M. (2021). Tvorba koncepcie centra pre podnikateľskú etiku vhodného pre slovenské podmienky. In: *Forum Statisticum Slovaca*, XVII(1), 3-27.

Stankovičová, I., Frankovič, B. (2020). Určenie veľkosti vzorky preaplikovaný výskum. In: *Forum Statisticum Slovaca*, XVI(1), 57-70.

Remisova A., Stachova P., Bohinska A. (2020). Entrepreneurs' perception of the influence of the State on the development of business ethics: On the example of Slovakia. In: *Entrepreneur's Guide*, 13(2), 152-175.

Bohinská A. (2019). Compliance program and ethics program: Does an organization need both? In *Journal of Human Resource Management*, 22(2), 1-9.

Remišová, A., Lašáková, A. (2019). Are Slovak SMEs ready to take responsibility for business ethics development? In *Economy & Business*, 13, 161-174.

Remišová, A., Lašáková, A. (2018). On the NGOs role in the development of business ethics. In Slovakia. In *Athens Journal of Business & Economics*, 4(4), 389-404.

Bohinská, A. (2018). Human resource managers responsibility in creating a culture of legal compliance and ethics in an organization. In: *Journal of Human Resource Management*, 21(2), 8-15.

Uplatnenie výsledkov projektu

Bezprostredné uplatnenie u našich odberateľov:

Republiková únia zamestnávateľov SR – RUZ SR. Je najvýznamnejšou a najreprezentatívnejšou organizáciou zastupujúcou záujmy svojich členov a zamestnávateľov na Slovensku a chráni ich podnikateľské práva a slobody. Výsledky tohto výskumu priamo súvisia s poslaním RUZ SR – vytvárať spravodlivé podnikateľské prostredie, v ktorom jediným kritériom bude férová hospodárska súťaž. Byť férovým podnikateľom a obchodným partnerom sa nemôže stať ten subjekt, ktorý sa dopúšťa neplatičstva, porušuje obchodné zmluvy alebo sa dopúšťa korupcie. Spoločenská autorita RUZ SR je taká veľká, že jej kampaň za aplikáciu IMDRPE môže znamenať významný obrat k etickému podnikaniu v SR. To na jednej strane, na druhej strane RUZ SR je jedným zo sociálnych partnerov, a tak môže aktívne zasahovať do prípravy legislatívy spravodlivej pre všetky podniky, vrátane MSP a živnostníkov. RUZ SR dokáže na vysokej štátnej úrovni komunikovať naše závery o antagonistickom ponímaní vzťahu medzi malými a strednými podnikateľmi a živnostníkmi a štátom, a použiť svoju autoritu na hľadanie korektného vzťahu medzi MSP a živnostníkmi a štátom.

Slovak Compliance Circle – neziskové združenie na podporu podnikateľskej etiky, ktoré vzniklo zo strany renomovaných globálnych spoločností ako reakcia na tendenciu prevažujúcu v rámci slovenského podnikateľského prostredia – nedodržiavanie etických pravidiel na slovenskom trhu. Člen SCC – Ing. Skaloš bol riadnym členom RK a jeho prostredníctvom sa prenášali všetky zistenia a výsledky priebežne do života v SCC, vrátane upravovaného modelu IMDRPE, ktorý sa s SCC štyrikrát prediskutoval. SCC uplatní IMDRPE u všetkých svojich členov – združenie má 33 členov reprezentujúcich rôzne priemyselné odvetvia na Slovensku. Súčasne bude pôsobiť na veľké podniky s cieľom pomáhať malým podnikom pri organizácii etického vzdelávania, a bude iniciovať kampaň na vstup MSP do profesijných organizácií. Člen SCC bude zároveň aj členom Centra pre podnikateľskú etiku na FM UK. Uplatnenie IMDRPE budú východiskom pri zavádzaní Normy ISO 37 301 pod názvom The ETHIC Intelligence® Pre-Audit™.

Podnikateľská aliancia Slovenska (PAS) – je asociácia sui generis združujúca podnikateľov a tretí sektor založená na princípoch etickosti, otvorenosti, principiálnosti, solidárnosti a zákonnosti, ktorá je na Slovensku známa svojím zásadným prístupom k etike v podnikaní a

celej spoločnosti. PAS od samého začiatku podporovala tento výskumný projekt, široko ho propagovala a priebežne uplatňovala naše výsledky na svojej webovej stránke, lebo korelovali s jej hlavným poslaním: skvalitňovať formálne a neformálne pravidlá podnikateľského prostredia na Slovensku. PAS sa aktívne zúčastňovala kvalitatívneho aj kvantitatívneho výskumu, podporovala ČRK a podporovala vznik Centra pre podnikateľskú etiku. Idey v IMDRPE presadzuje kontinuálne medzi svojimi členmi, čím naplňuje jej hlavný cieľ a naše poslanie – aby sa podmienky na podnikanie zlepšovali pre všetkých, ktorí pôsobia na trhu. Okrem aktívneho presadzovania ideí IMDRPE u svojich členov a prostredníctvom médií, bude spolupracovať s novozaloženým Centrom pre podnikateľskú etiku. PAS spája etiku v podnikaní s celkovou kultúrou spoločnosti, a aj na základe našich výsledkov sa zasadzuje za vyučovanie etiky na všetkých typoch škôl.

Profesijné organizácie, ktoré neboli priamo odoberateľmi výsledkov nášho výskumu, ale podporovali ho od samého počiatku a prijímali jeho priebežné výsledky:

Slovenská asociácia malých a stredných podnikateľov a živnostníkov – SAMSPaŽ: uplatňuje IMDRPE priamo u svojich členov a presadzuje politiku spravodlivého zaobchádzania s malými a strednými podnikateľmi zo strany veľkých podnikov a štátu. Naše zistenia môže využiť v rokovaní so štátnymi inštitúciami, ktoré prikladajú názorom predstaviteľov vážnosť.

Asociácia zamestnávateľských zväzov a združení (AZZZ): spolupracovala s nami na kvalitatívnom aj kvantitatívnom výskume a propagovala naše priebežné výsledky medzi svojimi členmi publikáciami v jej časopise. Naše výsledky môže ihneď aplikovať do praxe.

European Compliance Forum (ECF): Významná organizácia podporujúca zavádzanie compliance politik v slovenskom podnikateľskom prostredí. Výsledky IMDRPE aplikuje do materiálov konferencií a seminárov organizovaných pri príležitosti uvádzania do života Normy ISO 37 301 – The ETHIC Intelligence® Pre-Audit™.

Konkrétne podnikateľské subjekty – pre nich má IMDRPE veľký praktický význam, pretože im napomôže vytvoriť trvalý systém dodržiavania etických a legálnych pravidiel, ktoré pomôžu organizácii neporušiť zákon o trestnej zodpovednosti právnických osôb (91/2016 Z. z. o trestnej zodpovednosti právnických osôb). Podniky dostávajú do rúk objektívnu informáciu o dianí v súčasnom podnikateľskom prostredí v našej krajine. Výskyt 26 neetických praktík v slovenskom podnikateľskom prostredí pomáha podnikateľským subjektom a profesijným organizáciám, ktoré ich zastupujú, prijímať strategické rozhodnutia pre vytváranie kultivovanejšieho podnikateľského prostredia. V IMDRPE zverejnenom v odbornej príručke Integrovaný model dlhodobého rozvoja podnikateľskej etiky v slovenskom podnikateľskom prostredí všetky organizácie, nezávisle od ich veľkosti, dostávajú o rúk zrozumiteľný, podrobný a vysoko odborný návod na zavedenie podnikateľskej etiky do svojich organizačných kultúr. Pokiaľ už organizácia má niektoré prvky zavedené, alebo realizuje etický program, môže kritickým spôsobom prehodnotiť svoje etické aktivity. Model IMDRPE má význam pre všetky podniky, ktoré sa hlásia aj k plneniu požiadaviek, ktoré priniesli normy ISO 9001 (Systém manažérstva kvality), ISO 26 000 (Systém manažérstva spoločenskej zodpovednosti) a ISO 37 001 (Systém manažérstva proti korupcii) a rozhodli sa viesť do riadenia aj normu ISO 37301 o riadení compliance (The ETHIC Intelligence® Pre-Audit™).

Ostatné profesijné, zamestnávateľské organizácie a neziskové združenia v oblasti etiky v podnikaní, spoločenskej zodpovednosti podnikov a compliance. Výsledky výskumu jednoznačne potvrdzujú pozitívnu úlohu týchto organizácií pri uplatňovaní etických mechanizmov u svojich členov. Závěry výskumu majú byť silnou motiváciou pre ich ďalší rast, rozvoj a upevnenie ich spoločenskej pozície, a dávajú im väčšiu vyjednávaciu silu pri rokovaní so štátnymi orgánmi. Výsledky výskumu ich zaväzujú prevziať na seba aj väčšiu zodpovednosť za reálny stav etiky v podnikaní v našej krajine.

Univerzity a vysoké školy pripravujúce budúcich ekonómov, podnikateľov a manažérov uplatnia množstvo získaných konkrétnych informácií o zavádzaní etiky do praxe pri príprave nových špecialistov, po ktorých je v praxi dopyt – ide o špecializovaných manažérov pre etiku (ethics officer) a manažérov pre súlad (compliance officer), ktoré vyžadujú osobitné „soft“ zručnosti, kompetencie a spôsobilosti. Význam týchto pozícií narastá so zavádzaním novej ISO normy 37 301 The ETHIC Intelligence® Pre-Audit™.

Vedecká komunita v oblasti etiky v podnikaní a manažérskej etiky dostáva k dispozícii logickú a celostnú metodiku výskumu, ktorá by mohla poslúžiť ako solídny základ pre ďalšie výskumy s takouto alebo blízkou tematikou a komparovať odpovede na výskumné otázky z

tohto výskumu s budúcimi výskumami.

Vedecká komunita v oblasti spoločenských uplatní množstvo konkrétnych poznatkov o slovenskom podnikateľskom prostredí, o našej kultúre, ale i celej spoločnosti v konkrétnom čase a priestore.

Štátna decízna sféra uplatní objektívne informácie o stave podnikateľského prostredia pri príprave legislatívy v ekonomickej sfére a tvorbe nových politík. Súčasne dostáva objektívne podklady pre riešenie vzťahu podnikateľských subjektov k štátnej správe, ktorý má zo strany podnikateľov často až antagonistický charakter.

Mediálna sféra má k dispozícii množstvo objektívnych informácií o dianí v slovenskom podnikateľskom prostredí. V demokratickej spoločnosti by mala použiť tieto zistenia pri zvyšovaní spoločenskej prestíže podnikania, a mala by transparentne oceňovať eticky konajúce podnikateľské subjekty, ako aj pranierovať neetické praktiky v podnikaní v našej krajine i vo svete.

Súhrn výsledkov riešenia projektu a naplnenia cieľov projektu v slovenskom jazyku (max. 20 riadkov)

Kvalitatívna časť výskumu predchádzala kvantitatívnemu reprezentatívemu (z aspektu veľkosti organizácií a regiónov) výskumu. Kritickou analýzou diskurzu vo fókusových skupinách bolo identifikovaných 70 osvedčených etických praktík, ktoré sú reálne zavedené v organizáciách. Empirický výskum odhalil mieru výskytu mapu v prípade 26 najrozšírenejších neetických praktík, ktorých sa dopúšťajú podnikateľské subjekty vo vzťahu k ich piatim najvýznamnejším stakeholderom. Najviac rozšírenou neetickou praktikou je neplatičstvo – stretlo sa s ním 72 % respondentov, nasleduje diskriminácia malých podnikov zo strany veľkých podnikov – 69 % a porušovanie zmlúv obchodnými partnermi – 65 % respondentov. Vedci dospeli k hlavným výsledkom: (1) Hlavnou črtou slovenského podnikateľského prostredia z aspektu etiky v podnikaní je nedôvera podnikateľských subjektov voči sebe navzájom. (2) Etika v podnikaní nie je na Slovensku ilúziou, ale realitou, aj keď sa v danej etape nachádza na strednej a nižšej úrovni: najviac rozšíreným etickým prvkom je overovanie spoľahlivosti obchodného partnera – má ho 35 % respondentov, pred druhým etickým kódexom, ktorý funguje u 33 % respondentov. (3) Štatistickými analýzami boli odhalené najvýznamnejšie faktory, ktoré majú priamy pozitívny vplyv na rozvoj etiky v organizáciách. Sú to veľkosť organizácie, členstvo organizácie v nejakom profesijnom združení a ekonomická prosperita organizácie. (4) Zovšeobecnené výskumné výsledky v spojitosti s know-how riešiteľov viedli k vytvoreniu originálneho modelu dlhodobého rozvoja etiky v organizáciách v slovenskom podnikateľskom prostredí, založenom na integrácii etického manažmentu a aplikácii etického programu.

Súhrn výsledkov riešenia projektu a naplnenia cieľov projektu v anglickom jazyku (max. 20 riadkov)

Project APVV-16-0091 Development of business ethics in the Slovak business environment was devoted to the first systematic examination of the real state of business ethics in Slovakia. The qualitative research preceded the quantitative representative (in terms of the size of organizations and regions) research. Critical analysis of discourse in focus groups has identified 70 best ethical practices that are established in organizations. Empirical research has revealed the rate of occurrence of the 26 most widespread unethical practices committed by businesses in relation to their five key stakeholders. The most widespread unethical practice is non-payment - 72% of respondents reported having experience with this practice, followed by discrimination against small companies by large companies - 69%, and breach of contract by business partners - 65%. The researchers found out that: (1) The main feature of the Slovak business environment from the aspect of business ethics is the distrust of business entities towards each other. (2) Ethics in business is not an illusion in Slovakia, but a reality, even though it is developed at a medium to lower level at present: the most common ethical element is verifying the reliability of a business partner - 35% of respondents declared having it in the organization, code of ethics ranks 2nd with 33% of respondents declaring this ethics element. (3) Statistical analyzes have revealed the most important factors that have a direct positive impact on the development of ethics in organizations. These are size of the organization, organization's membership in a professional association, and its economic prosperity. (4) Generalized research results in connection with the know-how of researchers led to the creation of an original model of long-

term development of ethics in organizations in the Slovak business environment, based on the integration of ethics management and application of an ethics program.